xualität, *F. Böckle*, Menschliche Sexualität und Kirchliche Sexualmoral, Düsseldorf, 1977[2] (51–73. o. ill. 74–105. o.), valamint vö. *H. P. Müller*, Die lyrische Reproduktion des Mytischen im Hohenlied, ZThK 3/1976 23–41. o. – 4. *Max Zerwick*, Der Brief an die Epheser, Düsseldorf, 1967[5] 171–172. – 5. Vö. *D. Linder*, Der usus matrimonii, München 1929. – 6. *Augustinus*, De genesi ad literam, 9,10. ed CSEL 28,279; – 7. *Rouet de Journel*, Enchiridion Patristicum, Matrimonium, ... 570. p. – *DS* Index syst. J 9. – 8. *S. Th. Quaest. Suppl. q 59 a 2.* – A 3. artikulusban azt bizonyítja Szent Tamás, hogy „a szentség (sacramentum) előbbrevaló cél a házasságban, mint a másik kettő!" – a 4. artikulusban azt állítja, hogy a házassági aktus nemcsak erkölcsileg jó, hanem „szent is". – 9. *Karol Wojtyla*, Liebe und Verantwortung, München, 1979. 63. o. – 10. *DS* 2013; – 11. *DS* 2109; – 12. *DS* 1679–81; – 13. *R. Egenter*, Die Verfügung des Menschen über seinen Leib im Licht des Totalitätprinzips, Münch. Theol. Zeitschrift, 1965. 167–178. o.

Kiss László

TÁRSAS KAPCSOLATAINK PRÓBATÉTELEI

Ember voltunk legdinamikusabb feszültségében a közölhetetlen személy ellenállhatatlan erővel akarja közölni magát. Nem merő találkozási törekvés ez, hanem az odaadottságnak létünk legmélyéről fakadó vágya. Nekünk kereszténveknek az Evangélium egészen lényeges mondanivalója is ez. A Megtestesülésben Isten odaadottsága valósul, az Istenember legnagyobb szeretete az élet (helyesebben a psyché, a lélek) odaadásában nyilvánul meg és ez az odaadás nemcsak golgotás halál, hanem azonosulás is az emberrel. Az életodaadás nemcsak istenemberi mű, hanem példa is, amelynek követése üdvösségünk feltétele.

Kapcsolataink arányai

Az igazi társas kapcsolat mindig kockázatot jelent. Magunktól a „másikhoz" vezető út első mozzanata az értékelés, amely szükségszerűen magában hordozza a viszontértékelés iránti várakozást. Amilyen könnyen csaphat át a várakozás elvárásba, vagy kikényszeríteni akarásba, olyan könnyen lehetséges, hogy a provokálás irányában egyáltalán nem mozduló várakozás nem nyer kielégítést. A száraz szavak mögött itt tragédiák bontakoznak ki. Az értékelés elköteleződést szül, az elköteleződés pedig a viszonzatlanság következtében veszélyes könnyedséggel csaphat át lehatárolódásba, ez pedig időleges vagy végleges kapcsolatképtelenségbe, amelynek az erőszakon, állhatatlanságon, haszonlesésen, bizalmatlanságon, bátortalanságon kívül számtalan megnyilvánulási formája van.

Bármennyire természetes bennünk a vágy, hogy kapcsolatainkban az értékelés, elkötelezettség és a belőlük fakadó megnyilvánulások kölcsönösek és arányosak legyenek, a megalkuvás szinte elkerülhetetlen. Részleges és időleges megalkuvások okosan kiépített rendszere hozhat eredményeket, a kierőszakolni akarás inkább csak az eredmény látszatát keltheti.

Kapcsolatformálásunk ijesztő zsákutcája a megnyilvánulásoknak az értékeléssel vagy elkötelezettséggel történő primitív azonosítása. Feledékenység, félreértés, vérmérséklet és szokásmechanizmus különbsége egyéb tényezőkkel együtt meghatározóan hatnak a megnyilvánulásokra. Aki eme hatótényezők figyelmen kívül hagyásával a megnyilvánulásokat a belső értékelés és elkötelezettség szabvány kifejezésre juttatóinak tekinti, okvetlenül helytelen következtetésre jut, és ez előbb-utóbb helytelen aktivitásba lendíti őt. Jó annak, aki képes lebontani saját tévedhetetlenségének hitét a „másik" megnyilvánulásainak megítélésében, mert viszonylag könnyen rátalál a megnyilvánulások igazi rugóira és így szinte napról napra gazdagodik a „másik" belső énjének megismerésében, melynek a megnyilvánulások nem egyértelmű tükröződ, hanem csak külső jelei. Ezek a jelek a születéstől kezdve folyamatosan alakulnak, a mindenkor adott környezeti hatásoktól függően differenciálódnak, törekednek az egyértelműségre és általánosságra, de mindig magukban hordoznak valami egyedit is. Aki számol ezzel, könnyen hajlik a megnyilvánulások és elkötelezettség közti különbség elfogadására és így egészséges megalkuvások jól kiépített rendszerével a megnyilvánulások befolyásolójává válhat.

Nincs olyan magas szintű elkötelezettség, olyan okos megalkuvásrendszer, amely teljesen arányos kapcsolatok kialakítására vezetne. Éppen ezért nem ésszerű az a várakozás, hogy a „másik" pontosan annyira értékeljen és olyan fokban kötelezze el magát irántam, mint

én őiránta. A józan ész kívánja, hogy elégedjünk meg a kapcsolatok viszonylagos arányosságával. Saját személy voltunk megbecsülése viszont nem engedi, hogy fenntartsunk olyan kapcsolatokat, melyekben az értéklés és elköteleződés csak a részünkről áll fenn. De személyiségünk helyes értéklése az olyan kapcsolatok ellen is tiltakozik, amelyekben kizárólag a „másik" az értéklő és elkötelezett fél.

Kapcsolataink arányainak természetes elemzését az örök élet távlataival gazdagítja Jézus. Nem kívánja, hogy száműzzük magunkból a kölcsönösség és arányosság igényét, de figyelmeztet, hogy ennél nem alkalmazhatunk merőben e világra hangolódott méricskélést, nem tekinthetjük esetleges partnerünket egyedül kizárólagos partnernek és a kölcsönösség iránti várakozásunk nem korlátozódhat a földi élet tartamára. – Aki evilági szempontok szerint mér, teljesítményt teljesítmény, megnyilvánulást megnyilvánulás mellé állít. Ezen az alapon zúgolódnak a szőlőmunkások a gazda bérfizetési rendszere ellen, ezért értékeli le Simon farizeus a saját leereszkedően megtisztelő vendéglátásához képest a bűnös asszony könnyeit. Ehhez a mérő rendszerhez igazodik az, aki a viszont meghívás reményében hív vendégeket. Az ellenségszeretet minden megnyilvánulásánál, a kölcsönnél és alamizsnánál egyaránt az evilági mértékek elvetését sürgeti Jézus. A kölcsönösség teljes hiányánál, sőt tudatos megtagadásánál azonban a közösség véleményezése után megengedhetőnek tartja a kapcsolat megszüntetését.

Saját azonosulását az emberekkel kapcsolataink rendező elvének tekinti Jézus. Így a benne hivők számára nincs viszonzatlan szeretet, mert minden szeretet viszonzását magára vállalja és előlegezi. Nincs olyan ajándékozás, amit ne követne végtelen értékű viszontajándékozás. És ezzel viszonzásvárásunkat a földi kielégítés lehetséges megtalálása után az örök életben elért biztos kielégítési ígéretével tágítja a végtelenbe. Az üdvösségben azonban már nemcsak Ő a viszonzást adó társ, maguk azok, akiket a hamis mammonból barátainkká tettünk, fogadnak be az örök hajlékba.

Kapcsolataink tartalmának formálása

Értékelés, elkötelezettség, megnyilvánulás, kölcsönösség iránti várakozás egyaránt a kapcsolat tartalmi elemei közé tartoznak. Részben spontán jelentkeznek és formálódnak a kapcsolaton belül, részben tudatos fejlesztés eredményei. Az időnként keresztény körökben is merev egyoldalúsággal hangsúlyozott spontaneitás-igény az evangéliumi szemlélettel és emberi természettel egyaránt szemben áll.

Jézus tanításában az embernek természetes adottságai fölé kell emelkednie. Még a farizeusi és írástudói igen kemény igazsághoz viszonyítva is többlettel kell rendelkeznie, ha be akar jutni a mennyek országába. Természetes kedvének, hajlamainak úgy fölébe kell kerekednie, mint ahogy a két testvér közül az tette, akinek nem volt kedve apja parancsát teljesítenie, de mégis megtette. Állandóan szem előtt kell tartania azokat a szüzeket, akiknek az éppen elég olajuk kevés volt arra, hogy bejussanak a menyegzős házba; és a fügefát, amely átkozottan kiszáradt, mert csak akkor termett gyümölcsöt, amikor itt volt az érés ideje.

Aki ismeri az embert, tudja róla, hogy nem az ösztönvilág a vezérlő rendszere. Ösztöneinek nagyon sokszor ellene kell mondania, fölibük kell kerekednie, ha igazán ember akar maradni. – Kapcsolataink értékelő eleme már csecsemőkorunk sírásával, kapaszkodásával ösztönösen jelzi, hogy sokat jelent számunkra a „másik". És bármennyire összefonódik is spontán értéklésünk ráutaltságunk élményével, annak az útnak kezdete ez, amelyen önösségünk burkait hántja le rólunk a „másik" értékelése. Létünknek az a saját magunktól szabadulást kereső tendenciája nem tör azonban egyenes vonalban a „másik" feltétel nélküli megigenlése felé. Sérüléseink, szüntelen önmagunkra reagálásaink visszafogják lendületét, esetleg pályáját is módosítják. Az engedékenység tolakodó hasznossági szempontjaink iránt a személyi értéklést tárgyivá torzítják. Kialakítják a kizsákmányoló mentalitást, amelyik kedvtöltő vagy haszonszerző jószággá degradálja szemünkben az embert.

Az érték elismerése hozza létre az elkötelezettséget, azaz az állandó készséget az értékelés által meghatározott magatartásra, de hűség is magában az értékelésben. Olyan elvi állásfoglalásról van itt szó, amelynek szükségszerűek a külső megnyilvánulásai, de amely azokat mégsem határozza meg egyértelműen a maguk összességében. Magába foglalja az érték vonzása irányában való haladást és az érték védelmét, de ezek miértjében nagymértékben engedi érvényesülni az értékelő egyéniségét. Itt a hűség az az elem, amelyiknek tudatos ellenőrzésére nagy hangsúlyt kell tenni. Egy újabb, más irányú értékelés önmagában nem áll szemben a korábban meglelt érték iránti elkötelezettséggel, de újdonsága és erős vonzása könnyen készteti arra az értékelőt, hogy bármiféle mérlegelés nélkül úgy sodródjon az újabb irányba, hogy a korábbi iránt kialakult elkötelezettsége szinte észrevétlenül enyészik el.

A megnyilvánulások külső magatartási formák, amelyek az érték iránti elkötelezettségből

fakadnak. Az érték valóságos tudomásul vétele nagymértékben meghatározza ezeket. Nagyon szükséges tehát az érték tudatos tanulmányozása és a megnyilvánulások állandó ellenőrzése. Azok az erős egyéniségek, akik magukról azt vélik, hogy mindig tudják, hogy a „másiknak" mi a jó, amíg ezzel a véleményükkel nem szakítanak, képtelenek megnyilvánulásaikban az értékirányú fejlődésre, és noha kezdetben valóságos értékléshez valóságos elkötelezettség csatlakozott náluk, később a torz megnyilvánulások révén ezek is lebomlanak. – A viszonzás várása szükségszerű következménye magának az értékelésnek, annyira, hogy ahol ez hiányzik, igazi személyes értékelésről sem lehet szó. A kierőszakolás és a teljes lemondás közt nagyon nehéz azt a középutat megtalálni, amely számol a józan megalkuvásokkal, de csak időlegesen és az arányok tekintetében.

Jézus a mennyei Atya jókra és gonoszokra egyaránt nyitott szeretetét emlegetve, saját magát velünk azonosítva ösztönzi értékelésünket. Tudja, hogy mennyit jelent a „másik" szeretete. Amikor követőinél ennek természetfölötti átértékelését szorgalmazza, az eddig birtokolt szeretet százszorosát ígéri. Az élet elvesztését értékirányú elkötelezettségként szorgalmazza. Saját maga is ilyen elkötelezettséget vállal általánosságban az egész emberiség iránt, de sajátosan is szűkebb baráti közössége iránt. Legnagyobb hangsúlyt azonban a megnyilvánulásokra teszi Jézus. A szeretet kettős parancsán túl a Hegyi Beszédben is összefoglalja a Törvény és Próféták tanítását abban, hogy amit magunknak akarunk, azt tegyük embertársunknak. És ezt nyilvánvalóan nem az „én aztán tudom, hogy mi a jó neki" szemellenzős magatartás támogatására mondta, hiszen ezt a magatartást a maga esetében is számtalanszor vissza kellett utasítnia. Hiába akart jót neki Péter, visszautasította erőszakoskodását. Akármennyire iránta való szeretetből sürgött-forgott Márta, a Mária által választott részt tartotta a jobbnak.

Állandóan emlegeti a minden körülmények közt szükséges megnyilvánulásokat: kölcsönt, alamizsnát adni, az irgalmasság testi-lelki cselekedeteit gyakorolni, feltétel nélkül megbocsájtani. A kölcsönösséget határozottan megfogalmazza közte és tanítványai közt. A kölcsönösség hiányát példabeszédekben, gazdagokra és farizeusokra mondott jaj-okban marasztalja el. Egyes, Júdásra tett kijelentéseiben is a kölcsönösség hiányának helytelenítése érződik.

Kapcsolataink távlatai

Csak az a miénk igazán, amit oda tudunk adni. Saját magunk is csak akkor vagyunk igzán a magunké, ha egész magunkat oda tudjuk adni. A veszni hagyással megtalált élet titka ez. Jézusnak, az életet adó barátnak titka. A búzamagé, amelyik elhalva százszoros termést hoz. A keresztté, amelyre Jézus felfeszítve mindenkit magához vonz. És mienké is mindannyiunké, akik gonddá, verejtékké, szolgálattá tördeljük életünket, hogy odaadjuk másoknak, akik Isten hazaváró mennyei házában örök életté rakják azt nekünk össze.

Thiry István

IGENÜNK nemcsak egymáshoz szóló. Nem csupán magunkat igenlő szó. Igenünk hitünkhöz tartozó. Igenünk reményünkhöz tartozó. Igenünk szerelmünkhöz tartozó. Közös a hitünk. Közös a reményünk. Közös a szeretetünk... Igenünk a remény szárnyait kibontja, azét, amely elégtelenségeink kolonca, de azét is, mely értelmét nemcsak önmagában nézi. Igenünk segít remélni... Szeretni segít igenünk. Hogy azért is kigyúljon szeretetünk aki rászorul, aki gondokkal küszködik, akit unalom gyötör, és megértő szóra áhítozna, aki szeretett társát gyászolja, aki meghasonlott és fél önmagától. Igenünk segít, tanít a szeretetre. Igenünk tud megbékélni, jóvátenni, orvosolni. Igenünk kaput tár a szeretetnek.

Josef Dirnbeck